

Zpráva o šetření ve věci nezletilé Adély B.

Pan C. B. (dále také „otec“ nebo „stěžovatel“) se na mě obrátil ve věci postupu Městského úřadu X. při výkonu sociálně-právní ochrany jeho dcery Adély. Pan B. poukazoval na to, že Městský úřad X. jako orgán sociálně-právní ochrany dětí (dále také „OSPOD“) selhal při ochraně jeho dcery, která se s ním i přes soudem schválenou střídavou péči odmítá stýkat. Stěžovatel namítl, že OSPOD za celou dobu nevyvinul snahu o zjištění, proč ho dcera odmítá, a vznesl podezření, že je dcera manipulována matkou. Upozornil, že OSPOD nevyvinul snahu učinit opatření, která by vedla k zamezení odcizování otce s dcerou a k respektování střídavé péče.

A. Shrnutí závěrů

Své šetření jsem zaměřila na činnost OSPOD v souvislosti se **zajištěním odborné pomoci rodině**, neboť právě v tomto ohledu jsem shledala jádro celé věci.

Dospěla jsem k těmto závěrům.

Je-li dítě ohroženo ve svém vývoji a orgán sociálně-právní ochrany dětí je zařadí mezi tzv. ohrožené děti, musí působit na rodiče (případně i na dítě) i prostřednictvím nástrojů, které má orgán sociálně-právní ochrany dětí k dispozici coby autoritativní orgán veřejné moci; mezi takové nástroje patří i možnost nařízení odborné spolupráce.¹

- (1) Co se týká zajištění toho, aby Adéla využila k překonání rodinné krize **psychologickou pomoc**, OSPOD psychologické služby doporučoval, zprostředkovával a matku k jejich zajištění vyzval. OSPOD matku upozornil, že psychologickou pomoc Adéle nařídí, a o takové možnosti se radil jak týmově, tak i s odborníci. K nařízení psychologické pomoci, a to ani poté, co dívku zařadil mezi „ohrožené děti“ a vyhotovil individuální plán ochrany dítěte, však nakonec nepřistoupil, v čemž **shledávám pochybení** (podrobnosti viz C.4.2).
- (2) Co se týká zajištění **mediace** rodičům, shledala jsem v činnosti OSPOD poté, co dívku zařadil mezi „ohrožené děti“ a vyhotovil individuální plán ochrany dítěte, pasivní přístup, v čemž rovněž **shledávám pochybení** (podrobnosti viz C.4.3).

B. Skutková zjištění

Vycházela jsem z informací získaných během místního šetření na Městském úřadě X. dne 10. května 2017, jakož i ze spisové dokumentace, kterou úřad ve věci vede.

Ačkoli k rozvodu manželství došlo již v roce 2004 a Adéla se díky dohodě rodičů ocitla ve výlučné péči matky, rodina žila společně až do roku 2011. V červnu 2012 se rodiče mimosoudně dohodli na střídavé péči s týdenním intervalem střídání. Ve druhé polovině roku 2014 začal OSPOD s rodiči řešit spory, které se týkaly správy Adělinu majetku. Krom soudních sporů v této oblasti vedli rodiče soudní při ohledně očkování dcery proti rakovině

1 Ustanovení § 6, 12 a 13 odst. 1 písm. d) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

děložního čípku. V listopadu 2014 podal otec návrh na změnu péče a výchovy, který měl soudně stvrdit střídavou péči; v únoru 2015 soud schválil dohodu rodičů, která kopírovala více než dvouletou praxi. Již v listopadu 2015 však matka podala návrh na změnu péče a výchovy, kdy soud nejprve zamítl návrh na předběžné opatření (v prosinci 2015), poté rozsudkem ve věci samé svěřil Adélu do výlučné péče matky (v lednu 2017, odvolacím soudem potvrzeno v srpnu 2017).

V říjnu 2015 došlo k události, kterou každý z rodičů interpretuje odlišně. Podle matky se otec stal podvodně spolumajitelem nemovitosti, v níž s dcerou dlouhodobě bydlela, čímž je kvůli svým četným exekucím ohrozil. Podle matky chtěl navíc otec nechat odpojit elektřinu, a tím by došlo k neobyvatelnosti domu. Otec proti tomu jakékoli podvodné jednání negoval (byť byl v říjnu 2016 právě za podvod odsouzen) a k události s elektřinou uvedl, že byl veden snahou ochránit dceru od případného nebezpečí (neboť podle jeho názoru byla elektrická přípojka k domu provedena nebezpečně).

Od této události je patrný strmý vývoj rodinné krize, především co se týká Adéliny odmítání otce. Adéla k němu přestala docházet, žádala o čas k překonání krize a posléze i o změnu otcova postoje a chování. Střídavá péče přestala zcela fungovat. Až do konce roku 2015 vedl OSPOD rodinu ke společným jednáním, prováděl rozhovory s dívkou, doporučoval rodině odbornou pomoc, ať již ve formě terapie, či mediace.

V prosinci 2015 OSPOD vyhodnotil rodinnou situaci tak, že dívku právně kategorizoval jako „ohroženou“, a stanovil individuální plán ochrany dítěte. Otec a (přes počáteční oddalování) i Adéla podstoupili psychologické konzultace, kterým však chyběla návaznost. Otázku nezbytné spolupráce rodiny s odborníky OSPOD konzultoval s krajským úřadem, na týmových supervizích, intervizích a s odborníkem, přičemž nakonec k nařízení odborné spolupráce nepřistoupil. V květnu 2016 byla svolána případová konference, která de facto potvrdila existující stav. V listopadu 2016 byl v řízení o změně poměrů vyhotoven znalecký posudek, v němž znalkyně nedoporučila pokračovat ve střídavé péči a rodičům navrhla poradenské a psychoterapeutické vedení. Soud svěřil dívku do výlučné péče matky, přičemž Adéla se s otcem ani nadále nestýkala.

C. Právní hodnocení

Cílem mého šetření není jakkoli se vyjadřovat k věcnému rozhodování soudů.² Vyjadřuji se výhradně k činnosti orgánu sociálně-právní ochrany dětí, kterou hodnotím pohledem **nejlepšího zájmu dítěte**. Jakkoli je v různém kontextu a různé podobě (zájem, blaho či prospěch dítěte) tento termín užíván řadou právních předpisů i soudní judikaturou, podat definici tohoto pojmu není jednoduché ani žádoucí, jelikož jeho náplň je v každém individuálním případě natolik specifická, že snaha o přesné vymezení by vedla spíše k jeho zjednodušení a k riziku, že nebude vždy plně respektována zvláštnost situace toho kterého dítěte.³ Jednotlivé komponenty „nejlepšího zájmu“ dítěte, které jsou v každém konkrétním

2 Ustanovení § 1 odst. 8 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů.

3 Povinnost vyhodnocovat zájem dítěte ve světle konkrétních okolností vyslovuje Ústavní soud opakovaně (viz např. nálezy sp. zn. I. ÚS 1506/13, ze dne 30. 5. 2014, či usnesení sp. zn. I. ÚS 873/15, ze dne 5. 8. 2015).

případě dotčeny, je tedy třeba identifikovat v závislosti na všech okolnostech daného případu.

C.1 Aktivita OSPOD obecně

S odkazem na obsah spisové dokumentace konstatuji, že OSPOD byl ve věci již od počátku značně aktivní. Poměrně rychle reagoval na četná oznámení, žádosti či připomínky obou rodičů. Svolával jejich společná setkání, opakovaně ve věci hovořil s Adélou, prováděl místní šetření v domácnostech. Poskytoval rodičům poradenství, snažil se je vést k dohodám i k využití odborné pomoci. Svoji podporu opakovaně nabízel i Adéle. Svými pochybnostmi ohledně nezbytnosti odborné spolupráce se opakovaně zabýval, k čemuž využíval jak intervizi a supervizi, tak i metodickou pomoc svého nadřízeného orgánu či konzultaci s odborníkem. **V obecné rovině proto musím uvést, že co se týká sociální práce OSPOD s rodinou, nevznáším žádné kritické připomínky.**

C.2 Zajištění odborné spolupráce (právní úprava)

Mám-li zhodnotit míru snahy, se kterou se OSPOD rodině snažil pomoci, musím nejprve zodpovědět otázku, zda byl k vyvinutí takové snahy vůbec povinen.

OSPOD nese odpovědnost za preventivní a poradenskou činnost, kterou by měl poskytovat v zásadě vždy, je-li vedeno soudní řízení týkající se dítěte, je-li pravděpodobné, že k takovému řízení dojde, nebo dozví-li se OSPOD o neshodách mezi rodiči.⁴ Povinnost poskytovat preventivní a poradenskou činnost plyne nejen ze základních ustanovení sociálně-právní ochrany⁵ a z obecných preventivních a poradenských povinností OSPOD,⁶ ale i z mezinárodněprávních závazků.⁷

Krom preventivní a poradenské činnosti je OSPOD povinen, a to v závažnějších případech, kdy je dítě již ohroženo ve svém vývoji,⁸ působit na rodiče (případně i na dítě) prostřednictvím nejrůznějších nástrojů, které již nemají místo v běžné sociální práci, ale plynou z pozice OSPOD jako autoritativního orgánu veřejné moci. Mezi takové nástroje patří i možnost nařízení odborné spolupráce.⁹

Hloubka záběru OSPOD a formy jeho případných zásahů v rodině vycházejí z víceúrovňového vyhodnocování situace dítěte a jeho rodiny. Nejprve by měl OSPOD zjistit, zda se vůbec jedná o dítě tzv. ohrožené.¹⁰ Pokud by dospěl k závěru, že ano, musí

4 MACELA, M., HOVORKA, D., KŘÍSTEK, A., TRUBAČOVÁ, K., ZÁRASOVÁ, Z. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015. S. 234. ISBN 978-80-7478-727-0.

5 Ustanovení § 9 a 9a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

6 Ustanovení § 10 odst. 1 písm. b) a c), § 11 odst. 1 písm. a) a b) zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

7 Článek 13 Evropské úmluvy o výkonu práv dětí (sdělení MZV č. 54/2001 Sb. m. s.) přímo vybízí k předcházení soudním řízením týkajících se dětí a v případech, kde je to namístě, jednoznačně preferuje uzavírání mimosoudních dohod.

8 Srov. § 6 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

9 Ustanovení § 12 a 13 odst. 1 písm. d) zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

10 Definici lze nalézt v § 6 zákona o sociálně-právní ochraně dětí, kde je uveden příkladmo výčet situací, v nichž je nezbytné dítě posuzovat jako ohrožené.

následně shromáždit a analyzovat co nejvíce relevantních informací o dítěti, o jeho rodině a o jeho širším sociálním prostředí. Tyto informace slouží jako podklady pro stanovení další sociální práce s rodinou a pro zpracování tzv. individuálního plánu ochrany dítěte, jenž stanoví konkrétní intervenční opatření, které mají dítěti a jeho rodině pomoci.¹¹

Není-li dítě ohroženo, měl by OSPOD vykonávat pouze preventivní a poradenskou činnost a být pomocníkem rodiny k tomu, aby překonala nepříznivou situaci. Jeho činnost je typickou sociální prací s tím, že by neměl zasahovat z pozice autoritativního orgánu veřejné moci. Tato role mu naopak přísluší poté, co dítě vyhodnotí jako **ohrožené**. Potom zákon orgánu sociálně-právní ochrany dětí nabízí nejrůznější škálu nástrojů, včetně vynucování odborné spolupráce skrze správní rozhodnutí.

Jak jsem uvedla, OSPOD vyhodnotil Adélu jako „ohrožené dítě“ dne 16. prosince 2015, proto další text rozčlením právě podle tohoto časového okamžiku.

C.3 Zajištění odborné spolupráce před 16. prosincem 2015 (skutkový stav a hodnocení)

Již v červnu 2014 OSPOD rodičům doporučil řešit spory týkající se správy Adélinu majetku smírně.¹² Rodiče spolu v té době komunikovali prostřednictvím e-mailu či textových zpráv, osobní věci dcery si předávali pomocí nádražní úschovy. Během soudního jednání v lednu 2015 otec uvedl, že s matkou již téměř nekomunikuje a vyká jí. Rodiče se však ještě dokázali na střídavé péči dohodnout (soud schválil dohodu o střídavé péči).

Dne 21. října 2015 došlo k výše popsané kritické události, přičemž OSPOD následující den jednal nejprve s matkou a Adélou, den poté potom s celou rodinou. Rodiče se dohodli na mediaci, OSPOD jim předal potřebné kontakty.¹³

O několik dnů později si otec stěžoval na to, že OSPOD situaci řádně nevyhodnotil a nepřispěl k řešení rodinné krize.¹⁴ OSPOD si opět pozval matku s dcerou, o situaci s Adélou znovu hovořil, přičemž opět zjistil, že se s otcem nechce stýkat, nechce s ním o situaci ani hovořit, naopak chce vyčkat, až se vše zklidní. Sociální pracovnice Adéle vysvětlila, že otec vyžaduje, aby OSPOD přistoupil k zákonným opatřením, přičemž jedním z nich je zajištění odborné psychologické pomoci. Takovou pomoc Adéla nejprve odmítla, poté připustila, že ji zváží a nakonec s ní souhlasila.¹⁵ Otec před OSPOD opět vyjádřil svoji nespokojenost se situací, sociální pracovnice mu vysvětlila, že Adéle nabídla pomoc psychologa. Otci nabídla, že Adéle přetlumočí jeho přání (vysvětlit jí jeho pohled na situaci a své chování) a nabídla mu i zprostředkování společné schůzky, bude-li Adéla souhlasit.¹⁶

11 Ustanovení § 10 odst. 3 písm. c) a d) zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

12 Sdělení rodičům ze dne 17. června 2014.

13 Záznam ze dne 22. 10. 2015 a protokol o jednání ze dne 23. 10. 2015.

14 Stížnost na nesprávný úřední postup, upozornění na zneužití rodičovské odpovědnosti a žádost o pomoc ze dne 3. 11. 2015.

15 Dokonce si už zajistila psychologa, který jí pomáhal již v roce 2012, PaedDr. E. (viz záznamy ze dnů 6. a 9. 11. 2015).

16 Protokol o jednání ze dne 9. 11. 2015.

Otec se hned následující den opět dostavil na úřad a požadoval, aby se OSPOD telefonicky spojil s jeho dcerou. To sociální pracovnice učinila, Adéla však ihned a bez zaváhání odmítla jakýkoli kontakt s otcem. OSPOD otci opět nabídl mediaci, na což přistoupil.¹⁷

Matka OSPOD sdělila, že otec zaslal dceři nevhodnou zprávu, která ji rozrušila, a také to, že k psychologovi je Adéla objednána až v lednu příštího roku (OSPOD matce předal kontakt ještě na jinou psycholožku – PhDr. F.).

V následujících dnech rodiče komunikovali s mediátorkou (Mgr. G.), která vyhodnotila jako nejlepší vyčkat zklidnění situace, neboť spor mezi rodiči je již tak vyostřený, že by mediace nepřinesla nic konstruktivního.¹⁸

Otec se mezitím opět dostavil na úřad, nechtěl se smířit s postojem dcery, OSPOD prosil o zjištění, proč ho dcera odmítá. Sociální pracovnice přislíbila, že tak učiní s tím, že pokud neuspěje, může se otec obrátit na Adélinu psychologa.¹⁹ V následujících dnech se OSPOD pokoušel s Adélou telefonicky spojit,²⁰ navázala s ním však kontakt matka, která sdělila, že dcera otce i nadále odmítá, včetně sdělení důvodů, proč tak činí. OSPOD matce popsal jednání s otcem a upozornil ji, že neprobíhá-li střídavá péče, měla by podat návrh na úpravu poměrů k dceři, aby se situace srovnala i právně (den poté matka návrh skutečně podala).²¹

V dalších dnech otec žádal Adélinu školu, aby byl s jeho dcerou proveden rozhovor. Škola po otci požadovala písemnou žádost OSPOD o rozhovor, který s dívkou ve škole nakonec provedla sociální pracovnice. Nejistila však, co se týká postoje Adély k věci, nic nového krom laconického potvrzení, že za odmítáním otce stojí událost kolem domu. Obsah rozhovoru s Adélou sociální pracovnice otci ještě tentýž den sdělila.²²

Ve spisu lze k tomuto období nalézt i několik obecných odborných názorů na syndrom zavrženého/odcizeného rodiče.

Na začátku prosince 2015 otec opět navštívil OSPOD a požadoval vysvětlení dceřiných tvrzení, která zazněla v odůvodnění zamítavého usnesení o návrhu matky na vydání předběžného opatření (kterým by se Adéla předala do její péče). OSPOD otci poprvé navrhl možnost mediace mezi ním a jeho dcerou, případně možnost rodinné poradny. Otec se dotazoval na možnost nařízení odborné pomoci pro dceru, OSPOD přislíbil, že to zjistí. Hned následující den se marně pokoušel kontaktovat Krajský úřad Plzeňského kraje, to se podařilo až několik dnů poté se závěrem, že nařízená mediace by jádro rodinné krize nevyřešila a že je problém třeba řešit komplexně prostřednictvím psychologického poradenství pro celou rodinu. Za tímto účelem OSPOD kontaktoval PhDr. F. ze střediska výchovné péče a domluvil s ní termín, který poté oběma rodičům sdělil (včetně apelu

17 Záznam ze dne 10. 11. 2015.

18 E-mailová komunikace z období 12.–26. 11. 2015.

19 Protokol o jednání ze dne 12. 11. 2015.

20 Viz záznamy ze dnů 18. a 19. 11. 2015.

21 E-mailová komunikace ze dnů 18. a 19. 11. 2015, návrh matky ze dne 20. 11. 2015.

22 Záznamy ze dne 25. 11. 2017.

na závaznost návštěvy). Matka žádala vysvětlení s tím, že od PaedDr. E. zjistí, zda jsou pro dceru potřebné konzultace u obou odborníků (OSPOD jí objasnil, že v případě PhDr. F. jde o rodinnou terapii).²³

Hodnotím-li činnost OSPOD v uvedeném období, musím opět vyzdvihnout jeho aktivitu, neboť na podněty (nejen) otce reagoval vždy v řádu dnů, často ihned další pracovní den. V jeho činnosti je patrná snaha o urovnání rodinného konfliktu, a to až nad rámec jeho zákonných povinností. OSPOD znovu zjišťoval názor dívky a reagoval dle momentálních možností a aktuální situace. Rodičům opakovaně doporučoval mediaci, nabízel jim kontakty na odborníky, ohledně psychologické pomoci ponechal nejprve aktivitu v rukou matky, poté celé rodině zprostředkoval konkrétního odborníka a zajistil termín konzultace. Případ konzultoval se svým metodickým orgánem.

Aplikuji-li na popsaná zjištění výše uvedené právní předpisy, neshledávám v činnosti OSPOD pochybení.

C.4 Zajištění odborné spolupráce po 16. prosinci 2015

C.4.1 Skutková zjištění

Individuální plán ochrany dítěte obsahoval dva cíle: znovunavázání vztahu Adély s otcem a ukončení režimu střídavé péče, což bylo Adéliným přáním.

Na počátku roku 2016 matka zrušila termín u PaedDr. E., nicméně první konzultaci dcery u PhDr. F. se pro Adélinu nemoc neuskutečnilo.²⁴ Týden na to otec OSPOD sdělil, že již u PhDr. F., zjistil omluvu dcery a projevil obavu, aby se celá věc příliš neprotáhla. Dotazoval se na možnost soudního nařízení mediace. OSPOD ji sice potvrdil, ale současně upozornil na předchozí selhání pokusu o mediaci a její předpokládanou neúčelnost. Otec vyslovil přání pokračovat ve spolupráci s psychologem, deklaroval ochotu mediaci vyzkoušet a požadoval, aby OSPOD rodinnou terapii i mediaci nařídil. OSPOD reagoval tím, že se PhDr. F. dotáže na nejvhodnější zacílení terapie a **poté k jejímu nařízení přistoupí**; správnost takového postupu si opět ověřil u krajského úřadu.²⁵

Na začátku února 2016 se otec opět dotazoval, jak probíhá spolupráce dcery s PhDr. F. OSPOD komunikoval s matkou, která vysvětlovala, že co se týká vztahu a kontaktu s otcem, na dceru nijak netlačí a nechce ji nutit ani k návštěvě PaedDr. E., současně s ní ale o těchto věcech hovoří. Adélin postoj k otci matka vyjádřila údajným Adéliným sdělením: „*To je hlavně asi na něm, ne? Jestli se začne chovat normálně. Mám dojem, že ještě bude čekat, že se mu budu omlouvat já.*“ Matka deklarovala, že s ohledem na situaci dcera funguje bez problémů.²⁶

Na začátku března 2016 se otec dostavil na úřad, byl opět nespokojený s tím, že nevidí žádné výsledky, dcera ho stále odmítá. OSPOD uvedl, že matka s dcerou byly u PhDr. F.

23 Záznamy ze dnů 8., 9., 14. a 16. 12. 2015, sdělení rodičům ze dne 14. 12. 2015.

24 Záznam ze dne 12. 1. 2016.

25 Záznam ze dne 19. 1. 2016.

26 Záznamy ze dnů 3. a 12. 2. 2016, e-mailová komunikace ze dnů 23.–25. 2. 2016.

nespokojené, podle matky je ale Adéla nyní vyrovnaná. OSPOD otci nabídl, že provede s Adélou rozhovor. Na týmové supervizi OSPOD vyhodnotil, že co se týká kontaktu s otcem, je třeba respektovat Adélino přání, a co se týká nařízení terapie, mělo by to být až nejkrajnějším řešením.²⁷

OSPOD provedl rozhovor s Adélou, která střídavou péčí a kontakt s otcem stále odmítala, aniž však sdělila proč. Sociální pracovnice zaznamenala, že dívka během rozhovoru neprojevovala žádné emoce. Nabídla Adéle možnost setkat se s otcem na neutrální půdě (cukrárna, úřad), dívka však vše odmítla. Pracovnice s Adélou probírala i možnost pohovoru s PaedDr. E. či školním výchovným poradcem, i tyto možnosti Adéla odmítla. Dívka namítla, že se k ní PhDr. F. chovala jako k dítěti. Ze zápisu je patrná snaha OSPOD Adélu podpořit jak v kontaktu s otcem, tak i s psychologem.²⁸

PhDr. F. OSPOD sdělila, že matka dceru nadbytečně zatěžuje detaily všech sporů rodičů a věcí, které se Adély týkají. Na to však matka nemá náhled, navíc na otci nevidí nic pozitivního a s psychologkou zjevně odmítá spolupracovat. PhDr. F. dále uvedla, že Adéla je plná emocí, je zmatená, nechce ale matku zradit, otce má ráda, avšak od matky přebírá negativní emoce, které se týkají otce. Psycholožka by rodičům doporučila mediaci, Adéle potom individuální psychologické konzultace. OSPOD závěry psycholožky sdělil otci a uvedl, že ještě na matku zkusí apelovat a **poté terapii nařídí**.²⁹

Několik dnů poté OSPOD s matkou skutečně hovořil a vyrozuměl ji o nutnosti dceřiny terapie (uvědomil ji o tom, že jí zašle výzvu, na což matka sdělila, že otázku psychologické pomoci s dcerou ještě projedná). Otce o uvedeném postupu OSPOD opět vyrozuměl a skutečně matce zaslal písemné sdělení, v němž ji vyzývá k zajištění psychologické pomoci pro její dceru (k tomu dává lhůtu 14 dnů), **jinak Adéle terapii nařídí**.³⁰

Po zaslání výzvy však OSPOD na poradě týmu uzavřel, že již není v jeho silách učinit více a že by nařízení terapie mohlo mít opačný efekt a mohlo by dojít k ještě většímu propadu vztahu otce a dcery. OSPOD dále zaznamenal, že situaci ještě zkonzultuje s JUDr. H.³¹

Na výzvu OSPOD matka odpověděla obsáhlým sdělením, že dceru nadměrně nezatěžuje, o maření smírných řešení se vždy zapříčinil otec a dcera má na celou věc jasný názor matkou neovlivněný. Matka upozornila, že psychologickou pomoc dceři zajistila u PaedDr. E., nicméně na popud OSPOD navštívily PhDr. F., která je však zklamala. Dcera je nyní OSPOD stresována, cítí se pod tlakem a jediné, co matka chce, je zajistit jí pocit bezpečí.³²

Otec se opět dostavil na úřad, dotazoval se na nařízení odborné pomoci rodičům (mediace) i dceři (terapie). Sociální pracovnice otce seznámila s odpovědí matky i s tím, že odbornice (JUDr. H.) je přesvědčena, že OSPOD již vyčerpal všechny možnosti práce s rodinou. Otec

27 Záznam ze dne 3. 3. 2016.

28 Záznam ze dne 15. 3. 2016.

29 Záznam ze dne 18. 3. 2016, e-mail PhDr. F. pro OSPOD ze dne 18. 3. 2016.

30 Záznamy ze dnů 23. a 31. 3. 2016, výzva ke spolupráci ze dne 5. 4. 2016 a záznam z jednání ze dne 8. 4. 2016.

31 Záznam ze dne 11. 4. 2016.

32 Dopis matky ze dne 11. 4. 2016.

požádal OSPOD, aby prověřil, zda dcera dochází k PaedDr. E., jak mu tvrdí matka. Poté navštívil Krajský úřad Plzeňského kraje, kde podal na postup OSPOD stížnost. Krajský úřad dohodl na půdě OSPOD případovou konferenci, kterou doporučila svolat i JUDr. H. Odbornice navrhl, zda by otec dceři nemohl napsat vysvětlující dopis, který by dceři na konferenci předal. Nařízení odborné spolupráce JUDr. H. neshledala jako efektivní, zmínila možnost navrhnout v soudním řízení ustanovení znalce, pokud by dcera otcův dopis odmítla.³³

Matka s dcerou navštívily OSPOD a uvedly, že je Adéla objednána k PaedDr. E. Dcera se podle matky otce vždy bála, nebyla spokojená ani s novou partnerkou otce, která byla Adélinou třídní učitelkou. Střídavá péče dívce nevyhovovala pro časté stěhování, nicméně chtěla rodičům vyhovět. Adéla uvedla, že se cítí doma u matky, s otcem si přeje řídit styk sama, nemá v místě jeho bydliště žádné kamarády, není tam ani zabydlená.³⁴

OSPOD vyslovil soudu své pochybnosti, zda by nařízená psychologická pomoc či vypracování znaleckého posudku přinesly do věci nějaké zásadnější impulsy.³⁵

Proběhla případová konference, na níž **matka** k soudem nařízenému znaleckému posudku uvedla, že se její dcera nechce svěřovat více lidem (soudní znalec by byl již třetím psychologem, který by byl ve věci aktivní). Podle matky otec nikdy neměl s dcerou otevřený vztah a střídavá péče ve skutečnosti dceři nikdy nevyhovovala. **OSPOD** zopakoval, že v minulosti mediace selhala pro neschopnost rodičů domluvit se na jejím zaměření a že Adéla je sice do jisté míry ovlivněná matkou, dokáže si však v situaci vytvořit vlastní názor. **Otec** opět trval na nařízení mediace rodičům a terapie dceři a namítl, že OSPOD mohl případovou konferenci svolat již na podzim 2015. **Zástupce krajského úřadu** neshledal ve svolání případové konference prodlevu a uvedl, že další práce s rodinou se bude odvíjet od toho, co sdělí Adéla. **PhDr. F.** uvedla, že navrhovala především terapii dívky a potvrdila, že otec má o dceru zájem. **Adéla** vysvětlila, že se s otcem nepřeje stýkat kvůli hádkám, majetku a konfliktům (hlavně tomu v říjnu 2015). Spory rodičů jí ubližují, pokud by však ustaly, byla by ochotná se se svým otcem zase vídat (rozsah styku by se řídil jejím uvážením). Otec (bez zřetelného důvodu) odmítl sepsání dopisu, kterým by dceři vše vysvětlil. Zástupce krajského úřadu uzavřel, že názor dívky je jasný, otec s dcerou může komunikovat, bude-li chtít, a další vývoj rodinné situace bude odviset od závěrů znaleckého posudku.³⁶

Otec se mezitím snažil soudně vymáhat rozhodnutí o střídavé péči; soud matku vyzval k dobrovolnému respektování soudního rozhodnutí, upozornil ji na možnost uložení pokuty, případně výkon rozhodnutí, či dokonce trestního stíhání pro maření soudního rozhodnutí.³⁷

33 Záznamy ze dnů 22. a 28. 4. 2016.

34 Záznam ze dne 2. 5. 2017.

35 Zpráva OSPOD pro Okresní soud Plzeň-město ze dne 9. 5. 2016.

36 Zápis z případové konference ze dne 16. 5. 2016.

37 Stížnost otce Okresnímu soudu Plzeň-město ze dne 10. 5. 2016 a usnesení téhož soudu ze dne 16. 5. 2016.

OSPOD se mediátorky Mgr. G. dotázal na reálnost a smysluplnost případné mediace. Mediátorka odpověděla, že se rodiče nedokážou shodnout na meritu mediace, čímž z ní činí nepoužitelný nástroj; nicméně pokud by v případě rodičů měla mediace proběhnout, doporučovala by komplexní mediaci všech jejich sporů.³⁸

Otec podal soudu návrh na nařízení odborné pomoci, k čemuž se OSPOD vyjádřil tak, že nařízení výchovného opatření bude mít negativní dopad na již tak narušený vztah s dcerou.³⁹

Matka s dcerou poslaly OSPOD vyjádření, ve kterém mj. upřesňují, že se Adéla vůči otci na případové konferenci vymezila. Matka dceru v názorech nijak neovlivňuje, Adéla otce ráda uvidí, přizná-li, že udělal chybu. Upozornily, že Adéla nebude v kontaktu s více psychology, proto zruší plánovanou konzultaci u PaedDr. E. a vyčká na znalecké posouzení.⁴⁰

V dalším individuálním plánu ochrany dítěte OSPOD nově zaznamenal otcův dopis pro dceru. V IPOD je ručně poznamenáno, že otec na dceru v současnosti nenaléhá, předal jí všechny její osobní věci, protože není důvod pro podrobné vyhodnocení rodinné situace (dívka se zklidnila, přeje si zůstat v péči matky).⁴¹ OSPOD informoval soud o rozhovoru s Adélou, která uvedla, že otec neustále vyvolává konflikty související s jejím domovem, čímž jí ubližuje. Adéla čeká na dopis, ve kterém jí otec vše vysvětlí.⁴²

Otec dceři poté dopis skutečně napsal, avšak své chování nevysvětlil, naopak naznačil, že její odtazitost je způsobena tím, že „dost možná není jeho biologickou dcerou“ (své pochybnosti o paternitě zmínil i soudu). Sociální pracovníci přinesl krabice s Adélinými osobními věcmi a požadoval, aby si je Adéla vyzvedla, a naopak mu vrátila klíč od bytu.⁴³

Znalkyně z oboru klinické psychologie ve svém posudku uzavřela, že Adéla nemá k otci emočně narušenou vazbu, ta je pouze situačně utlumena. Dcera má svého otce ráda, avšak nesouhlasí s jeho jednáním. Znalkyně neshledává střídavou péči jako vhodnou, považuje za důležité respektovat rozhodnutí dospívající dívky. Z toho důvodu doporučuje svěřením dívky do péče matky. Rovněž doporučila poradenské a psychoterapeutické vedení rodičů.⁴⁴

Soud nakonec svěřil Adélu do péče matky, přičemž v odůvodnění uvedl, že dcera s otcem v současnosti nekomunikuje a otec na střídavé péči netrvá. Soud rovněž zastavil řízení o návrhu otce na výkon rozhodnutí⁴⁵ a otce se dotázal, zda trvá na nařízení výchovných

38 Žádost OSPOD o sdělení ohledně rodinné mediace ze dne 19. 5. 2016, sdělení mediátorky Mgr. G. ze dne 30. 5. 2016.

39 Vyjádření OSPOD pro Okresní soud Plzeň-město ze dne 3. 8. 2016.

40 Vyjádření ke komunikaci s otcem ohledně případové konference ze dne 30. 5. 2016.

41 Individuální plán ochrany dítěte ze dne 21. 6. 2016.

42 Sdělení OSPOD pro Okresní soud Plzeň-město ze dne 27. 6. 2016.

43 Záznamy ze dnů 12. a 15. 8. 2016.

44 Znalecký posudek PhDr. Miroslava I. ze dne 9. 11. 2016.

45 Rozsudek Okresního soudu Plzeň-město ze dne 12. 1. 2016, čj. 99 P 586/2004-960.

opatření.⁴⁶ Jak plyne z vyjádření matky k odvolání otce proti rozsudku soudu o svěřeni Adély do péče matky, otec napsal dceři další dopis, ve kterém jí vykal (podle matky byl dopis formulovaný pocitem ublížení) a zablokoval dceřinu e-mailovou adresu pro příjem ve své elektronické poště. Pro doplnění situace uvádím, že v srpnu 2017 odvolací soud potvrdil prvoinstanční rozhodnutí, když odmítl jakoukoli manipulaci dcerou ze strany matky a uvedl, že její styk s otcem bude dán výhradně jejím přáním.⁴⁷

C.4.2 Hodnocení – psychologická pomoc Adéle

Jak plyne z popsanych zjištění, OSPOD ve třech případech konstatoval, že Adéle nařídí povinnost spolupracovat s psychologem.

Poprvé v lednu 2016, kdy sociální pracovnice otci sdělila, že nejprve ale zjistí nejvhodnější zacílení terapie. Na začátku března 2016 však OSPOD na týmové supervizi vyhodnotil, že nařízení terapie je až extrémní řešení (o zacílení terapie není v zápisu žádná zmínka). Matka navíc OSPOD sdělila, že je dcera v pořádku. OSPOD se od Adély dozvěděl, že nechce docházet k PhDr. F.

Jakmile OSPOD získal názor PhDr. F. (v březnu 2016), která Adéle doporučila individuální konzultace, apeloval na matku (v dubnu 2016), aby dceři do 14 dnů zajistila psychologickou pomoc s tím, že pokud tak neučiní, odbornou pomoc jí nařídí (o tom otec vyrozuměl). Po výzvě matce se však OSPOD od nařízení odborné pomoci opět odklonil, nejprve na týmové poradě, poté jej od autoritativního rozhodnutí odradila odbornice JUDr. H. Následující kroky OSPOD v květnu 2016 již znamenaly definitivní odklon od tohoto nástroje.

Psychologická pomoc, ač byla několikrát naplánovaná, se Adéle nedostala ani od PaedDr. E., neboť domluvené konzultace u něj vždy odvrátila blízkost jiného psychologického vyšetření (nejprve PhDr. F., poté soudním znalcem). Více než půlroční snažení o psychologickou podporu Adély se tak nakonec vtělilo pouze do jedné nevydařené návštěvy u PhDr. F. a do znaleckého posouzení.

Především musím uvést, že rozvodové rodinné situace s sebou vždy nesou riziko. Pro dítě představuje jakýkoli typ konfliktu mezi rodiči hrozbu. Jakýkoli konflikt rodičů ovlivňuje děti přímo tím, že vyvolává stres, strach až úzkost. Běžnou reakcí dětí je potom smutek, pocity vlastní viny, poruchy spánku, soustředění, agresivní zlobení, odmítání poslušnosti, a nejrůznější psychosomatické potíže. V těchto vysoce stresujících situacích se děti uchylují ke strategii přežití. Pro dítě je relativně nadějnou strategií ztotožnit se s postoji lépe dostupného (většinou pečujícího) rodiče, a tím si pojistit jeho náklonost.⁴⁸

Ačkoli Adéla netrpěla popsany potížemi (resp. nebyly zaznamenány), v názoru PhDr. F., v pohledu sociální pracovnice a ostatně i ve znaleckém posudku je dobře patrná emoční zatíženost, stres, kterému byla Adéla vystavena, a obavy, kterým čelila. Intenzivnější

46 Usnesení Okresního soudu Plzeň-město ze dne 23. 1. 2017, čj. 99 P 586/2004-968.

47 Rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 10. 8. 2017, čj. 13 Co 92/2017-1036.

48 MATOUŠEK Oldřich a kol. *Děti a rodiče v rozvodu*. Manuál pro zúčastněné profesionály a rodiny. Praha: Portál, 2015. S. 25-26, ISBN 978-80-262-0968-3.

psychologická pomoc se tak jevila jako velmi vhodná, což ostatně PhDr. F. potvrdila. Podle mého názoru tak byly naplněny předpoklady pro postup podle § 12 odst. 1 písm. a), případně podle § 13 odst. 1 písm. d) zákona o sociálně-právní ochraně dětí. Připočteme-li k tomu skutečnost, že OSPOD psychologickou pomoc Adéle vytrvale doporučoval a ve třech případech dokonce výslovně konstatoval, že ji nařídí, je s podivem, že k takovému kroku nakonec nepřistoupil; OSPOD je přitom povinen volit opatření sociálně-právní ochrany tak, aby na sebe navazovala.⁴⁹

Je mi dobře známo, že jak sociální pracovníci orgánů sociálně-právní ochrany dětí, tak ani psychologové nemají tento autoritativní nástroj v oblibě a že efekt nařízené odborné spolupráce bývá mnohdy velmi nejistý, mnohdy i dopředu odsuzovaný k neúspěchu. Rovněž rozumím tomu, že si sociální pracovnice zjišťovala odborný názor JUDr. H. a zaštiťovala se názorem celého týmu. I přesto ve mně jednotlivé kroky OSPOD v této otázce vyvolávají pochybnosti o jejich korektnosti. Vztah otce a Adély byl silně narušený již od října 2015, přičemž OSPOD trvalo měsíce, než zjistil odborný názor JUDr. H. Nadto, tato odbornice se nevyjadřovala k právním otázkám nařízení odborné pomoci, jak by její specializace napovídala, ale spíše k vztahové (psychologické) stránce celé věci, což příslušelo spíše PhDr. F., která psychologickou pomoc pro Adélu naopak jednoznačně doporučila. Dále musím přihlídnout k tomu, že případová konference, ač zmíněná již v individuálním plánu ochrany dítěte v prosinci 2015, byla svolána v květnu 2016, tedy až pět měsíců poté. Vážnost situace a složitost rodinných vztahů byla dobře patrná i díky tomu, že soud nakonec přistoupil, i přes váhavé stanovisko OSPOD, k nařízení znaleckého posudku. Konečně rozhodnutí OSPOD o nenařízení odborné pomoci nelze omlouvat ani podivným chováním otce (nevhodné textové zprávy dceři, dopisy, kterými reagoval na její odmítavé chování, odložení jejích osobních věcí u OSPOD, zablokování její e-mailové adresy); ostatně byl to právě on, kdo projevoval ochotu docházet k PhDr. F. a na vztahu s dcerou pracovat.

Přihlížím-li tedy ke všem zmíněným aspektům případu a k tomu, že se Adéle nakonec vytrvalejší psychologické pomoci vůbec nedostalo, nemohu souhlasit s váhavým postojem OSPOD k nařízení odborné spolupráce, který z jeho postupu vnímám. **V činnosti OSPOD proto shledávám pochybení, neboť, dle mého názoru, měl nařídít spolupráci Adély s psychologem.**

C.4.3 Hodnocení – mediace rodičů

Otec se v lednu 2016 dotazoval na možnost nařízení mediace. OSPOD mu tuto možnost potvrdil, přičemž otec na ní trval. V březnu 2016 tento nástroj doporučila PhDr. F. V dubnu 2016 se otec na nařízení mediace rodičům opět dotazoval s tím, že na květnové případové konferenci svůj zájem o ni potvrdil. OSPOD jen poukázal na předchozí neúspěšný pokus rodičů o mediaci. Poté však přece jen oslovil Mgr. G., která potvrdila zakořeněný konflikt rodičů a připustila možnost komplexní mediace všech sporů rodičů.

OSPOD tedy trvalo celé čtyři měsíce k oslovení Mgr. G. (počítám-li od prvotního impulsu otce). To přitom mohl učinit výrazně dříve. Postoj OSPOD v této otázce, na rozdíl

⁴⁹ Ustanovení § 9a odst. 2 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

od nařízení psychologické pomoci Adéle, se mi proto jeví spíše jako laxní než vážný. Nic na tom nemění ani skutečnost, že podzimní pokus rodičů o mediaci skončil neúspěšně. Rodinné vztahy charakterizuje mnohdy značná dynamika, nelze tedy tvrdit, že nešlo-li něco na podzim, v zimě, či dokonce na jaře to opět nebude možné. Oprávněným postupem by bylo i to, pokud by si OSPOD vyhodnotil, tak jako to učinil v případě Adéliny terapie, že mediace není vhodným nástrojem. Nic takového se však nestalo a v činnosti OSPOD (v první polovině roku 2016), co se týká mediace, jsem neshledala mnoho aktivity. Přitom s tvrzením, že konflikt rodičů velmi výrazně dopadá na jejich dceru, se lze setkat na mnoha místech spisové dokumentace.

I v tomto směru tedy musím konstatovat pochybení OSPOD, neboť, podle mého názoru, měl s možností nařízení prvního mediačního setkání rodičům více pracovat.

D. Informace o dalším postupu

Zprávu zasílám starostovi města X. Ing. J. a podle ustanovení § 18 odst. 1 zákona o veřejném ochránci práv žádám, aby se ve lhůtě 30 dnů od jejího doručení vyjádřil ke zjištěným pochybením a informoval mě o přijatých opatřeních k nápravě. Zpráva shrnuje moje dosavadní poznatky, které mohou být podkladem pro závěrečné stanovisko podle ustanovení § 18 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv.

Zprávu zasílám rovněž stěžovateli.

Brno 21. února 2018

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D., v. r.
veřejná ochránkyně práv
(zpráva je opatřena elektronickým podpisem)